



*Mária Patakyová*  
*verejná ochrankyňa práv*

*TLAČOVÁ SPRÁVA*

## **ZARIADENÍ PRE SENIOROV JE VEĽA, KONTROL PRÍLIŠ MÁLO**

**Kancelária verejného ochrancu práv preskúmala úroveň kontroly zariadení sociálnych služieb pre seniorov na Slovensku. Výsledky prieskumu ukázali, že počet kontrol je v porovnaní s počtom zariadení príliš nízky.**

**(Bratislava, 27. júla)** Verejná ochrankyňa práv **Mária Patakyová** už od vstupu do úradu prezentovala otázku starostlivosti o seniorov na Slovensku ako jednu zo svojich priorít. Rozhodla sa preto v rokoch 2017 a 2018 vykonať celoslovenský prieskum zameraný na úroveň kontroly dodržiavania ľudských práv v zariadeniach sociálnych služieb so zameraním na seniorov. Dnes predstavila svoje zistenia spolu s odporúčaniami pre zlepšenie situácie. Z prieskumu vyplynulo, že **medzi najzásadnejšie problémy patria príliš nízky počet kontrol a spôsob, akým sú vykonávané.**

**„Ak štát dostatočne nekontroluje stav zariadení pre seniorov, je pravdepodobné, že sa v mnohých z nich porušujú ľudské práva. Dokazujú to aj niektoré prípady, akým je napríklad zariadenie Iris, v ktorom sa o seniorov staral nekompetentný personál a ohrozoval ich tak na živote. Je nevyhnutné, aby sme systém zmenili tak, aby k podobným kauzám nedochádzalo,“** povedala verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová.

### **Kontroly zariadení v číslach**

Na Slovensku sú sociálne služby poskytované jednému percentu obyvateľstva. Viac ako polovicu z nich tvoria ľudia v dôchodkovom veku, v číslach ide približne o **34 000 ľudí**. Verejná ochrankyňa práv skúmala práve zariadenia, v ktorých sú umiestnení seniori. Spomedzi nich preskúmala 3 typy – zariadenia pre seniorov, domovy sociálnych služieb a špecializované zariadenia. Na Slovensku zabezpečuje tieto sociálne služby **756 poskytovateľov**. Kontrolovať ich môžu viaceré orgány, medzi ktoré patria Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, vyššie územné celky, obce či Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Informácie o počte a plánovaní kontrol, o ich zameranosti a výstupoch zozbierala ombudsmanka v dotazníkoch. Svoje zistenia overila aj prieskumom v teréne, v ktorom aktuálne pokračuje v ďalších zariadeniach.

**Z prieskumu vyplynulo, že v porovnaní s počtom zariadení je počet kontrol neprimerane nízky. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny ich v priemere ročne vykonalo 8, vyššie územné celky 90 a obce 120, čo je vzhľadom na počet sledovaných zariadení (756) nedostatočné.**

### **Zákon jasne nestanovuje právomoci kontrolných orgánov**

Podľa ministerstva práce by v prvom rade na samotné zariadenia mali dohliadať ich zriaďovatelia v rámci vnútornej kontroly, a následne externe aj vyššie územné celky



*Mária Patakyová*  
*verejná ochrankyňa práv*

## *TLAČOVÁ SPRÁVA*

a rezort práce. Špecifické aspekty by mal ďalej kontrolovať Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, regionálne úrady verejného zdravotníctva a okresné a krajské riaditeľstvá Hasičského a záchranného zboru. Je zrejmé, že orgány kontroly sú rôznorodé a navyše, zákonná úprava je v tomto prípade pomerne roztrieštená a zmätočná.

**Problém ilustruje aj prípad zariadenia Iris.** Až štyri kontrolné orgány nepreskúmali situáciu, hoci mali indície, že zariadenie je problematické. Boli totiž názoru, že kontrolnú kompetenciu má iný orgán. Podľa mestskej časti Bratislava - Staré Mesto bol za kontrolu tohto zariadenia zodpovedný Bratislavský samosprávny kraj, keďže prevádzku povolil. Ten však tvrdil, že je len registrátorom a právo na kontrolu má iba poskytovateľ dotácie, v tomto prípade Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Ministerstvo zase uviedlo, že kontrola sociálnych služieb je už vyše pätnásť rokov v kompetencii samospráv. Na jar v roku 2018 bol rezort práce v Dome seniorov Iris na finančnej kontrole a zistil porušenie finančnej disciplíny. Okrem toho upozornil Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou na praktiky pri podávaní liekov a injekcií. Ten po zákroku polície uviedol, že v súvislosti s týmto zariadením evidoval celkovo tri podania: jedno od ministerstva práce, jedno od Národného inšpektorátu práce v Košiciach, a jedno bolo anonymné. Keďže podania obsahovali iba všeobecné informácie (bez mien klientov a dohliadaného obdobia), úrad vyzval podávateľov na ich doplnenie. Tí ho však ďalej nekontaktovali a úrad tam preto na kontrolu vôbec nešiel.

Po vykonaní dotazníkového prieskumu verejná ochrankyňa práv vyzvala ministerstvo, aby nastavilo a zaistilo systém kontroly v zariadeniach sociálnych služieb tak, aby nestál primárne na zriaďovateľoch. Rezort prisľúbil zmenu legislatívy s uvedením, že najdôležitejšiu úlohu pri kontrole zariadení majú vyššie územné celky ako registračný orgán. Ombudsmanka tiež žiadala, aby rezort významným spôsobom zvýšil počet zamestnancov venujúcich sa výkonu dohľadu a hodnotenia kvality sociálnych služieb a významne zvýšil frekvenciu kontrol. Aj túto zmenu ministerstvo prisľúbilo.

### **Väčšina kontrol sa zameriava iba na papierovačky**

Verejná ochrankyňa práv prieskumom zistila, že okrem nízkeho počtu kontrol je problém aj v ich spôsobe. Často sú zamerané najmä na písomné podklady a spisy a nereflektujú reálny stav a kvalitu poskytovania sociálnych služieb.

Experti Kancelárie verejného ochrancu práv to zistili na prieskume v náhodne vybratom zariadení, ktoré skontrolovalo ministerstvo aj vyšší územný celok, pričom oba orgány vykázali iba administratívne chyby v dokumentoch. V zariadení sú však podľa zistení kancelárie závažnejšie nedostatky. Muži a ženy nemajú osobitne vyčlenené WC a sprchu, v izbách nemajú nainštalovaný telefón alebo signalizáciu, niektoré chodby nie sú dostatočne osvetlené. Okrem toho sa seniori musia prispôbovať povinnému rannému budíčku a večierke, chýba im aktívna realizácia vypracovaných postupov pre ich individuálnu podporu. Tí, ktorí trpia zníženou mobilitou, nie sú počas dňa aktívni, v izbe iba sedia alebo ležia na posteli.



*Mária Patakyová*

*verejná ochrankyňa práv*

## *TLAČOVÁ SPRÁVA*

Pre získanie takýchto poznatkov je potrebné vykonávať osobnú kontrolu priestorov zariadenia a materiálneho vybavenia, **zhovárať sa s personálom (iným ako sú riadiaci pracovníci) a prijímateľmi** či odborne posúdiť aj kvalitu poskytovaných sociálnych služieb. To sa však vo väčšine prípadov nedeje. Dokonca aj v prípadoch, ak sa kontrola zamerala okrem dokumentácie aj na materiálne podmienky, nedostatky boli zistené iba pri dokumentácii, resp. vnútorných predpisoch zariadenia.

**„Je potrebné nielen zvýšiť počet kontrol, ale aj zrealizovať zmenu v ich zameraní. Štát nemá kontrolovať iba administratívne podklady, musí sa zaujímať aj o reálne podmienky, v akých seniori žijú. Len vtedy sa dôsledne môže postarať o ich dôstojný život,“** povedala verejná ochrankyňa práv.

### **Ombudsmanka sa bude situácii seniorov naďalej venovať**

Verejná ochrankyňa práv odkomunikovala svoje zistenia všetkým dotknutým orgánom spolu s návrhmi na nápravu a ich prijatie bude sledovať. Zároveň aktuálne realizuje ďalší prieskum, ktorý je zameraný na podmienky, v akých seniori v zariadeniach žijú. Výsledky z tohto prieskumu plánuje predstaviť ešte tento rok.